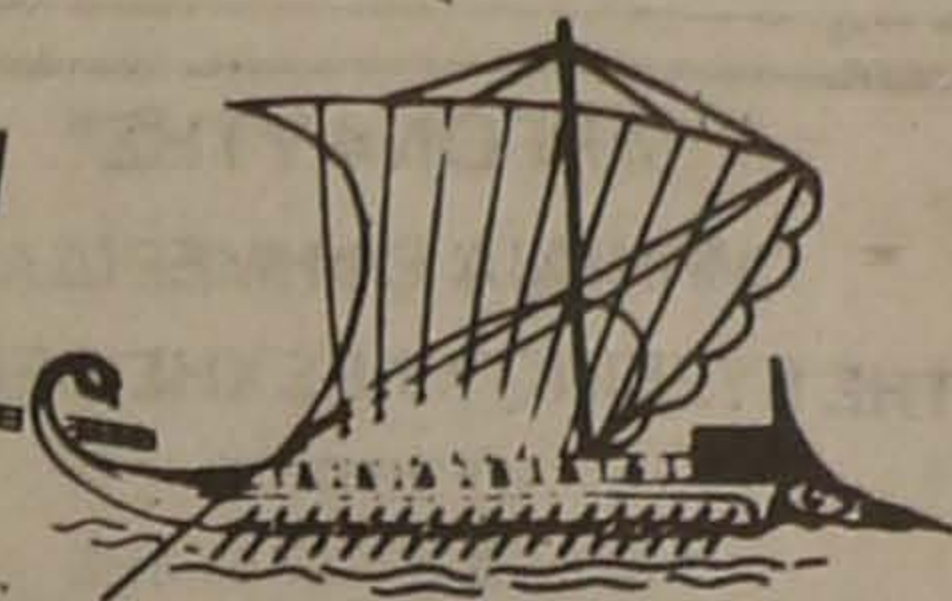

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

Ετος 1ο Αρ. φύλλου 6 ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΚΕΡΑΣΙΝΟΣ 1989

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΥΠΡΩΝ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΡΗΤΙΚΩΝ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ
ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Σας καλούμε στην καλλιτεχνική μας εκδήλωση, που θα γίνει στο Γήπεδο Μπάσκετ της Ελιάς την Κυριακή 2 Ιουλίου 1989 και ώρα 8.30 μ.μ.

Τα Δ.Σ.

Ενισχύετε

το Πνευματικό Κέντρο
με δωρεές σας για
κοινωνικά γεγονότα

Αγαπητοί συμπατριώτες και αναγνώστες του "Αργοναύτη".

Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε, όλοι, οι Πόντιοι και φιλοπόντιοι, ότι είναι "θέμα τιμής" να προχωρήσουν σοβαρά οι εργασίες ανέγερσης του Πνευματικού Κέντρου της Ευξεινού Λέσχης Βέροιας, το οποίο θα αποτελέσει (όταν θα λειτουργήσει με όλα τα τμήματά του) μια πολιτιστική

κυψέλη του Ποντιακού Ελληνισμού, όπως η Παναγία Σουμελά είναι το θρησκευτικό κέντρο μας. Χρειάζεται, όμως, να "ανακουμπωθούμε" όλες, ώστε να εφοικονομηθούν σοβαρά ποσά.

Ενας τρόπος να προσφέρουμε στη Λέσχη (για το Πνευματικό Κέντρο) όσα ποσά επιθυμούμε να δώσουμε, π.χ. αντί στεφανιών σε κηδείες

κ.λ.π. συγγενών και φίλων μας. Ετσι, τα ονοματεπώνυμα θα γραφούν και στο ειδικό βιβλίο, που αργότερα θα κυκλοφορήσει και τυπωμένο, με το χρονικό της ανέγερσης του Πνευματικού Κέντρου. Ας σημειωθεί δε ότι για όλες τις δωρεές θα δίδονται ισόποσες αποδείξεις, ώστε τα σχετικά ποσά να εκπίπτουν στις φορολογικές δηλώσεις.

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ

Είναι χρέος μας

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗ

Υπάρχουν στη ζωή στιγμές που για να τις εκφράσουμε αναζητούμε τη μητρική λαλιά του γένους μας, αυτήν που έρχεται από τις πιο βαθιές ρίζες μας. Είναι οι μεγάλες στιγμές που δεν μπορεί καμιά άλλη φωνή, καμιά άλλη λαλιά να τις εκφράσει εκτός απ' αυτήν που βυζάξαμε μαζί με το γάλα της μάνας μας.

Ανήκω στη γενιά που προέρχεται από ξεριζωμένους γονείς Ποντίους, στη γενιά που κληρονόμησε από πρώτο στόμα τις πίκρες, τις χαρές και τη νοσταλγία για τις αλησμόνητες πατρίδες.

Όλοι εμείς που ζήσαμε μαζί τους, είμαστε η προνομιούχα γενιά που βίωσε στα βιώματά τους. Ζήσαμε με την πονεμένη εκείνη γενιά που την είδαμε να κλαίει για μια στιγμή κι ύστερα να ορθώνεται πάλι.

Όμως, η γνώση δημιουργεί χρέος κι όχι μόνο ένα: Πολλά. Κι ένα από τα πολλά - κι όχι το πιο ασήμαντο - είναι να μαρτυρήσουμε το τι μας έδειξαν, να καταθέσουμε το τι μας δίδαξαν, να περιγράψουμε τη ζωή τους, να ζωγραφίσουμε το μεγαλείο τους και να εικονίσουμε τον πόνο τους. Ετσι μόνο θα έχουμε συνέχεια.

Η σκυτάλη μας δόθηκε. Δεν πρέπει να ψευτείσει στα χέρια μας, αλλά να την παραδώσουμε αμόλυντη. Η μη-

τρική μας φωνή θα μας βοηθήσει, γιατί όπως λέει ο Καβάφης:

"Απ' τ' άλλα πιο πολύ με άγγιξε το άσμα το Τραπεζούντιον με την παράξενή του γλώσσα".

Ας πάρουμε τον στίχο: "Αλί εμάς και βάι εμάς πάρθεν η Ρωμανία". Εδώ ο ποντιακός πόνος είναι δεμένος και δομένος με τον αυτόχθονα κι αυθεντικό ποντιακό λόγο και σαν τέτοιος εκφράζεται πιο καιρία και ηχεί πιο γνήσια. Είναι δυνατόν αυτόν τον πόνο να τον εκφράσουμε σ' άλλη γλώσσα ή και διάλεκτο; Η απάντηση - όπως πιστεύω - είναι όχι, γιατί δεν θα έχει μέσα του την ανταύγια του πιο αληθινού. Κι ακόμα, όσο το γλωσσικό στοιχείο είναι πιο "εγγενές", όσο η λέξη αναδύεται από τις πιο βαθιές ψυχικές ρίζες τόσο το ειδικό βάρος της πολλαπλασιάζεται και την κάνει, όπως λέει ο Σεφέρης, "λέξη ναυάγιο", δηλαδή λέξη βαριά που βουλιάζει στα καταβάθα της συνειδησής μας σαν την άγκυρα του καραβιού και χτυπά και γαντζώνει στα πιο μύχια του Είναι μας δίνοντας συγκίνηση, αυτό το ευφρόσυνο σάλεμα της ψυχής, δηλαδή την ποίηση.

Κι αυτό το ευφρόσυνο σάλεμα της ψυχής μας το δίνει η ποντιακή λαλιά. Οποιος την

πλησιάζει μένει κατάπληκτος. Δεν είναι μια απλή διάλεκτος, αλλά μια ζωντανή γλώσσα στο δικό της χώρο και στο δικό της επίπεδο, με λεκτικό πλούτο ανεξάντλητο, με δυνατότητες επιλογής και κυριολεξίας ισάξιες αν όχι και μεγαλύτερες της κοινής μας ελληνικής λαλιάς και με εκπληκτική αφομοιωτική ικανότητα. Η ποντιακή λαλιά είναι δουλεμένη γενεές επί γενεών με την λεπτή αίσθηση, με λυρισμό. Κρατάει μέσα της θαυμάσια μουσική και καταπληκτική ζωντανία.

Μέσα στην πορεία των 28 αιώνων της ζωής της παρέμεινε ανόθευτη. Τα ξένα σώματα που κόλλησαν πάνω της αφομοιώθηκαν κι έγιναν ένα μαζί της.

Η ποντιακή λαλιά είναι ένα από τα πιο καθαρά και τα πιο γερά κλαδιά της κοινής ελληνικής μας γλώσσας. Ακούεται ακόμα από το στόμα του λαού μας, αλλά μέχρι τότε; Τα μηνύματα που δεχόμαστε από παντού δεν είναι καθόλου ενθαρρυντικά.

Ωστόσο όμως, η ποντιακή μας ελληνική συνείδηση, μας σπλίζει με ελπίδα και με δύναμη, ότι θα τη διατηρήσουμε και θα την παραδώσουμε αμόλυντη. Είναι χρέος μας.

ΟΝΕΙΡΑ ΚΑΙ ΕΛΠΙΔΕΣ

Το οικοπέδο της Ευξεινού Λέσχης Βέροιας, συνολικού εμβαδού 10.000 τ.μ., στο Συνοικισμό Πανόραμα Βέροιας, όπου θα ανεγερθεί το Πνευματικό Κέντρο.

ΑΚΡΙΤΕΣ

ΣΤΑΘΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

(ΓΕΡΟ ΣΤΑΘΗ)

ΑΚΡΙΤΕΣ - ΔΙΓΕΝΗΣ -

ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Συνέχεια από το προηγούμενο

Κατά τους καιρούς εκείνους, φαίνεται δε ότι και οι Αραβες και ως εχθροί ήταν άξιοι σεβασμού και δεν προκάλεσαν τα πάθη, που αργότερα άγρια και αδυσώπητα προκάλεσε η θηριωδία των Τούρκων. Γι' αυτό μόνον νεώτερες διασκευές παλαιών Ακριτικών τραγουδιών, όταν τους Σαρακηνούς αντικαθιστούν οι Τούρκοι, τότε η γλώσσα γίνεται τραχεία:

"Ερθεν ο Τούρκον ο κακόν κ' εκόνεψεν στην χωραν, Τ' ομάλια Τούρξ εγώμωσαν και τα βουνά λεβέντους (αρ. 4).

Σ' ένα τραγούδι οι Τούρκοι ενός καραβιού που κινδυνεύει, παρακαλούν τους αγίους και υπόσχονται να γίνουν χριστιανοί, αν σωθούν. Αλλά ο ποιητής που τους μισεί και δε θέλει να σωθούν φωνάζει:

- Οι σκούλ' αγίους κ' είχανε, κι αγίους παρακαλούνε.

Πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το τραγούδι της Μέρμηκας (αρ. 23). Οι Τούρκοι της σκότωσαν τα πέντε παιδιά και αφήσαν το μικρό της

εννέα χρόνους αυτό έτρεχε "σ' άνοικα όρη" με τους δράκους και τα λεοντάρια, αλλά στο τέλος της σκότωσαν και αυτό. Είναι παρακτικός ο πόνος της μάνας, όταν θυμηθεί ότι πεθάναι με τ' όνομά της στα χείλια:

- Εμέν, μάνα, ελάνανε δεμένοι και θλιμμένοι.

Εχει όμως ιδέα και της γενικής εθνικής συμφοράς. Γνωρίζει ότι:

- Στην Πόλην τρών' χριστιανούς και σό Μισίρ Ρωμαίους (αρ. 23) γι' αυτό οπλίζεται, ορμά κατά των εχθρών και σκοτώνει με απεριγραπτή αγριότητα:

- Θεέ μου κι αν θυμώντ' εσύ, εγώ το αίμα ατ πίνω, εγώ ατόν θ' αλίζ ατον και σόν Μεχμέτ θα στείλω.

Οι στίχοι αυτοί δεν είναι βέβαια των Ακριτικών χρόνων, αλλά νεώτεροι.

Αν κρίνουμε από τα τραγούδια που σώζονται, στους πολέμους αυτούς έπαιρναν μέρος και γυναίκες, μα τις περισσότερες φορές είναι οι μάνες ή οι αρραβωνιαστικές που ορμούν στη μάχη για να πάρουν πίσω το αίμα του σκοτωμένου παιδιού

ή αρραβωνιαστικού τους.

- Άλλους τρώει ο Μαύρος ατς και άλλους το σαβίν ατς (αρ. 2).

Δεν λείπει βέβαια και ο τύπος της Αμαζόνας, της πολεμοχαρής γυναίκας, που δεν σπρώχνεται στον πόλεμο από συναίσθημα, μα από τα ίδια με τον άνδρα αισθήματα (Π. Ιωακειμίδης, Ποντιακά φύλλα, αρ. 7).

Την αριθμητική δύναμη των Ακριτών ελάττωσε ο Μ. Κωνσταντίνος, που εγκατέστησε στις πόλεις πολλούς απ' αυτούς, η πράξη του όμως αυτή από τη μια μεριά αφήκε τα σύνορα εκτεθειμένα στους βαρβάρους, και από την άλλη έκαμε τους Ακρίτες θηλυπρεπείς (D.C.H. Εγκυκλοπαίδεια Ελευθερουδάκη τόμ. Α' σελ. 651). Αργότερα ο Θεοδόσιος

μερίμνησε για τους Ακρίτες, τους οποίους εκτός από τα φέουδα (στρατιωτοτοπία ή τόπια) έδωσε και άλλες προσόδους. Αλλά από τον Ιουστινιανό το σώμα τούτο σχεδόν διαλύθηκε, διότι αυτός όχι μόνο καθυστέρησε τις επιχορηγήσεις, αλλά και πολλούς διέγραψε από τους στρατιωτικούς καταλόγους, αφού αφάιρεσε και τα φέουδά τους.

Η αναδιοργάνωσή τους ίσως έγινε από τον Ηράκλειο για να παρεμποδισθούν οι επιδρομές των Σαρακηνών. Το σώμα αυτό αναπτύχθηκε προπάντων κατά την εποχή των Εικονομάχων και αργότερα, οπότε οι συχνές επιδρομές των αιρετικών Παυλικιανών και των Αράβων

Συνέχεια στην 3η σελ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Από το Δ.Σ. της Ευξεινού Λέσχης Βέροιας ανακοινώνεται ότι, την Κυριακή 2-7-89 και ώρα 10.30 π.μ. θα επαναληφθεί στα Γραφεία της Λέσχης η Εκτακτη Γενική Συνέλευση με τα εξής θέματα της ημερησίας διάταξης:

1. Πορεία Πνευματικού Κέντρου
2. Λειτουργικότητα Ταβέρνας.

"ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ"

**ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

Δημόσιος Υπάλληλος - Συγγραφέας
Θουκυδίδη 2 - Τηλ. 0331 - 25.282

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Κ. ΤΣΑΧΟΥΡΙΔΗΣ

Δικηγόρος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

Δικηγόρος - Ιστορικός

ΓΙΑΝΝΗΣ Ε. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

Συν. Δημοσίου

ΟΔΥΣΣΕΑΣ Γ. ΓΩΝΙΑΔΗΣ

Ηθοποιός - Σκηνοθέτης

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ Ε.Ε.

ΑΦΟΙ ΠΑΤΣΙΚΑ

ΤΗΛ. 0331/66.913 ΦΑΧ 0331/66.979

ΒΕΡΟΙΑ: Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

ΓΡΑΦΕΙΑ: Τηλ. 0331 - 28.356

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΔΡΧ. 500

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ**ΜΕ ΤΟΝ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"**

- Οι στήλες του "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ" είναι στη διάθεση όλων των αναγνωστών του.

- Οι εργασίες πρέπει να στέλνονται αν είναι δυνατόν δακτυλογραφημένες.

- Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στην Δημοτική και με το μονοτονικό σύστημα.

- Καμιά εργασία δημοσιευμένη ή όχι δεν επιστρέφεται.

**Η εκδρομή της Ευξεινού
Λέσχης Βέροιας στη Ν. Ιωνία
Βόλου**

Ο πρόεδρος του Δ.Σ. της Ευξεινού Λέσχης Βέροιας κ. Αλέξ. Τσαχουρίδης απονέμει αναμνηστικό δίπλωμα στον πρόεδρο του Δ.Σ. του Συλλόγου Ποντίων Ν. Ιωνίας Βόλου κ. Γιάννη Ιωαννίδη. Στη φωτογραφία και η Γεν. Γραμματέας του Δ.Σ. της

Ε.Λ.Β. κ. Βάσω Καραμήτσου.

Επιτυχία σημείωσε η εκδρομή στη Ν. Ιωνία Βόλου όπως μας την περιέγραψε στο γραπτό του κείμενο ο μαθητής της Β' Γυμνασίου Βαγγέλης Καραμήτσος. Τον ευχαριστούμε.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΙΣ**ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ****ΤΗΣ ΣΑΜΨΟΥΝΤΑΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ**

Η Ευξεινος Λέσχη Βέροιας σε συνεργασία με το "Φάρο Ποντίων" Θεσσαλονίκης θα λάβει μέρος με τα καλλιτεχνικά της τμήματα στις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις της Σαμψούντας του Πόντου, που θα πραγματοποιηθούν το τρίτο δεκαήμερο του Ιουλίου.

Η εφημερίδα μας εύχεται στα μέλη του Δ.Σ. και στα τμήματα που θα συμμετάσχουν στις εκδηλώσεις καλό ταξίδι και επιτυχία στην αποστολή.

Οτι απόμεινε από τις αλησμόνητες Πατρίδες.

Από την ποντιακή παράδοση**Μήνες και γιορτές****6. Ιούνης - "Κερασινός"**

Ο μήνας πήρε το όνομα "Κερασινός" από τα κεράσια που φριμάζουν τότε. Για το μήνα οι στίχοι έλεγαν:

"Ερβεν και ο Κερασινός, θα γίν'νταν τα κεράσα,

ο ψύχον ήντιαν πιάν, θα έρτ' απάν'ς σηράχαν".

(Ηρθε ο Ιούνης, θα φριμάσουν τα κεράσια, όποιον πιάσει η ελονοσία, θα πέσει πάνω στη ράχη, δηλαδή θα πεθάνει).

Ο Πόντος φμιζόνταν για τα καλά προϊόντα του και ιδιαίτερα για τα φρούτα του και τους ξηρούς καρπούς. Ο νέος έλεγε στην καλή του:

"Ο Κερασινός φέρ' τον ήλον κοκκινί' κιεφτάι - σεμήλον". Στην αγορά της Ευρώπης τα προϊόντα του Πόντου κυκλοφορούσαν με την ονομασία "Ποντικά", σαν σήμα κατατεθέν. Όταν οι Τούρκοι το 1930 δεξιώθηκαν τον Ελευθέριο Βενιζέλο στην Αγκυρα, του πρόσφεραν αχλάδια και μήλα της Αργυρούπολης.

Σε ορισμένες περιοχές (ορεινές) του Πόντου και του Κάρς, όπου τα μήλα ήταν δυσεύρετα, τα έκρυβαν, για να τα προσφέρουν σε κανένα άρρωστο ή σε αγαπητά τους πρόσωπα, σε στιγμές χαράς:

"Αφκά σο σπαρελόπος' σου (κάλυμμα στήθους) ντο είν' ατά νεο κείνταν".

"Κιουμουζανάς (Αργυρούπολης) μηλόπα είν' εμέν κ' εσέν κανήνταν".

Στις 12 του Κερασινού τιμούσαν με αργία τη γιορτή του Αγ. Ονούφριου. Το όνομα του αγίου το έδιδαν στα παιδιά που γεννιόταν τημέρα της γιορτής του. Από τα μέσα του Ιούνη, καθώς έλιωναν τα χιόνια, ανέβασαν οι βοσκοί τα ζώα τους στα ψηλά βουνά. Στις 23 του Ιούνη, παραμονή της γιορτής του Αγ. Ιωάννη, άναβαν φωτιές και πηδούσαν πάνω απ' αυτές τα αγόρια και τα κορίτσια. Ανήμερα της γιορτής τα κορίτσια έπαιρναν μαζί τους τρόφιμα και πήγαιναν εκδρομή σε κάποιο όμορφο τοπίο. Εκεί μαγει-

ρεύαν και έπαιζαν με τις κούκλες (τα κούκλας).

Οι νοικοκυρές μετά την απόλυση της εκκλησίας, έβγαζαν όλα τα καλά ρούχα και τις προίκες των κοριτσιών από τα σεντούκια και τα άπλωναν στον ήλιο να ηλάσκουν (ηλιαστούν), για να μη τα προσβάλλει "θέσα" ή "σέθα" (σκόρος).

Τα σποροφόρα δέντρα που δεν καρποφορούσαν, τα χάραζαν κυκλικά και στη συνέχεια τα έδεσαν με μια κόκκινη κλωστή. Πίστευαν πως έτσι θα έφερναν καρπό.

Τη γιορτή του Αγ. Ιωάννη την έλεγαν "Αελουτροπίν". Πίστευαν πως την μέρα εκείνη ο ήλιος κάνει τρεις στροφές και, όποιος τις έβλεπε, θα γινόταν ευτυχισμένος.

Στη γιορτή των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου σταματούσε κάθε εργασία και όλοι, μικροί και μεγάλοι, πήγαιναν στην εκκλησία.

Γιάννης Μελετίδης

ΤΑ ΒΟΤΑΝΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ**2. Η ΟΦΙΔΟΓΝΩΣΣΙΤΑ - ΤΟ ΠΕΝΤΑΝΕΥΡΟΝ**

**Ερευνα από το γιατρό
ΑΡΙΣΤΑΡΧΟ ΤΣΑΜΑΣΛΙΔΗ**

α. Ονομασία: Είναι το φυτό Πλαντάγιον το ψύλλιον (Plantago psyllium) της τάξης των Προσωπανθών (Personatae) ή Αρνογλωσσωδών.

Η ποντιακή ονομασία του είναι Οφιδογνωσσίτα ή Οφιδογνωσσίτσα. Το Πεντάνευρον δεν είναι το Πλαντάγιον το ψύλλιον, αλλά το Πλαντάγιον το λογχοειδές (Plantago lanceolata) και το μείζον (Plantago major), φυτά του ίδιου γένους και με παρόμοιες θεραπευτικές ιδιότητες.

Οι κοινές ελληνικές ονομασίες είναι Ψυλλόχορτο, Νεροκόνιζα, Βεντουροχόρταρο, Βεντερουγόχορτο, Ψυλλαδάκι. Η Τούρκικη ονομασία του είναι Kırkdamarotu (κίρκ - ταμάρ - οτού).

Οι κοινές ονομασίες του Πεντάνευρου είναι Κοκοράκι και Πεντανεύρι. Η Τούρκικη ονομασία του Kesiotu (κεσί - ζτού).

β. Φυτολογία: Τα Πλαντάγια είναι φυτά πολύ διαδομένα σ' όλη την Ελλάδα και τον Πόντο. Φυτρώνουν σε ακαλλιέργητους τόπους, σε ξερά μέρη, στους αγροτικούς δρόμους, σε αμμουδιές, σε πεδιάδες και σε λειμώνες.

Η Οφιδογνωσσίτα είναι μικρό ετήσιο φυτό. Τα φύλλα της είναι μικρά, λογχοειδή και φυτρώνουν σταυροειδώς ή ασταυροειδώς από κάθε κόμμο του κορμού. Στο Πεντάνευρο τα φύλλα και οι μίσχοι των ανθέων φυτρώνουν σε μια βασική ροζέτα, που συνδέεται απ' ευθείας με το ισχυρό πάνω μέρος της ρίζας. Τα φύλλα του είναι ωσειδή, ελαφρά μυτερά στην άκρη, με 5 ισχυρά αναπτυγμένες διαμήκεις νευρώσεις στην κάτω επιφάνειά τους (Από εδώ η ονομασία Πεντάνευρο).

Τα φύλλα της Οφιδογνωσσίτας έχουν γεύση χορτώδη, υπόπικρη και στυφή. Τα άνθη έχουν διπλή ιδιότητα (αρσενικο - θήλυκα) και φέρνονται προς τα πάνω σε κεφαλή σαχουσιδή. Ο καρπός είναι κάψα μεμβρανώδης, που έχει χώρο για ένα ή πολλά σπέρματα και ανοίγει με εγκάρσια σχισμή. Τα σπέρματα είναι βλενώδη. Το φυτό περιέχει

αρκετό Ασβέστιο.

γ. Ιστορία: Οι θεραπευτικές ιδιότητες του φυτού εκτιμήθηκαν από τον Διοσκουρίδη και τον Γαληνό και πολλούς μεταγενέστερους γιατρούς. Ο Γαληνός και κατόπι ο Μαθιόλης το χρησιμοποίησαν στις διάρροιες και δυσεντερίες, σαν αιμοστατικό και σαν κολλύριο. Ο Κέλσος και ο Πλίνιος για θεραπεία της φυματώσεως.

Ιατρικά συγγράμματα από το Μεσαίωνα μέχρι το 18ο αιώνα το παρουσίαζαν σαν "φυτό, που κανείς δεν πρέπει να περιφρονεί" και το συνιστούσαν για θεραπεία περισσότερων από 20 διαφορετικών παθήσεων. Νεώτεροι γιατροί όπως ο Boyle και ο Borelli το χρησιμοποίησαν και για διάφορους πυρετούς (κακοήθεις, εαρινοί διαλειπόντες, νευρικοί, κ.λ.π.). Από τους παλιούς γιατρούς παρέλαβε η χρήση του φυτού ο λαός. Οι σπουδαίες θεραπευτικές του ιδιότητες αναφέρονται αρκετές φορές στα έργα του Σαίξπηρ. Το 1851 οι Γάλλοι γιατροί Debois και Rochfort συνέστησαν ιδίως τα φύλλα του σαν κατάπλασμα για χοιραδικά και άτονα έλκη.

δ. Βοτανοθεραπευτική: Χρήσιμα μέρη του φυτού είναι τα φύλλα, που συλλέγονται την άνοιξη, οι ρίζες και τα σπέρματα.

Θεραπευτικά η Οφιδογνωσσίτα είναι κυρίως μαλακτικό. Χρησιμοποιείται επίσης σαν αντιπυρετικό και σαν διουρητικό, για τις νεφρολιθιάσεις, τις πέτρες της κύστης και της χολής με μορφή αφεψήματος, που γίνεται ως εξής:

Σε 1 κιλό νερό βάζουμε 100 γραμμάρια φυτού. Βράζουμε το νερό μέχρι που να μείνει το μισό. Απ' αυτό το άρρωστος πίνει δύο φορές τη μέρα από ένα μικρό φλυτζάνι (του καφέ).

Σαν αφέψημα ή έγχυμα χρησιμοποιείται επίσης για τη θεραπεία ζαχαροδιαβήτη και λευκοματουρίας, διάρροιών και δυσεντερίας.

Το νερό, που παίρνεται με

απόσταση της παραπάνω αναλογίας ίναι ένα πολύ καλό κολλύριο (= σταγόνες για τα μάτια).

Τα φρεσκοκομμένα φύλλα τρίβονται στο δέρμα και απαλύνουν τον ερεθισμό από τσιμπήματα εντόμων (κουνούπια, μέλισσες, σφήκες), γιατί ο χυμός τους εξουδετερώνει το δηλητήριο των εντόμων. Ο λαός αναφέρει, ότι οι νυφίτσες πριν επιτεθούν σε φίδια κυλιούνται πάνω σε πεντάνευρο, για να γίνουν άτρωτες απ' το δηλητήριο τους.

Η λαϊκή θεραπευτική εκτός από το αφέψημα χρησιμοποιεί τις ρίζες και τα φύλλα κοπανισμένα με λάδι και τριμμένη ρίγανη σαν κατάπλασμα για δερματοπάθειες, δοθιήνες, έλκη, αποστήματα, αιμορροΐδες, κακούς όγκους, συρίγγια, εξωτερικές πληγές και εξελκώσεις. Με το αφέψημα καθαρίζουν καλά τις πληγές ή το πάσχον μέρος και κατόπι επιθέτουν το κατάπλασμα και το αφήνουν 24 ώρες. Αυτό επαναλαμβάνεται 2 - 3 φορές, οπότε πέφτουν τα νεκρώματα και μετά περιποιούνται την πληγή με καθαρό λάδι, για να κλείσει. Όπως λένε, το πεντάνευρο ναρκώνει όλους τους πόντους, γιατί έχει πιο δυνατά νεύρα (πέντε νεύρα).

ε. Ποντιακή Θεραπευτική: 1) Τα φύλλα και η ρίζα του λογχοειδούς πεντάνευρου χρησιμοποιούνταν για πληγές, όπως περιγράψαμε παραπάνω. (Βιβλιογραφία από: Λαϊκή Ιατρική εις Αντρεάντων - Γ. Κ. Χατζοπούλου).

2) Τα ξερά σπέρματα της Οφιδογνωσσίτας τα έριχναν μέσα σ' ένα μπουκάλι με λάδι και τα έκβηταν στον ήλιο για πολλές μέρες. Το λάδι αυτό χρησιμοποιούνταν για πόντους αυτών. Στάζονταν 1 - 2 σταγόνες στο πονεμένο αυτί (Βιβλιογραφία από την παραπάνω εργασία Γ. Κ. Χατζοπούλου. Επίσης Πληροφοριοδότης: Κορηλία Τσαμασλίδου - Παπαδοπούλου, 68 ετών, από Κεσενέ - πουνάρ Καρά Σού - Νικομήδειας).

3) Τα νωπά φύλλα του Πεντάνευρου για τσιμπήματα εντόμων και φιδιών. (Πληροφοριοδότης Γιάννης Γεωργίου Παπαδόπουλος, 73 ετών ασ' σοί Κοροξέ - νάντζε).

**ΠΟΝΤΙΑΚΑ
ΑΝΕΚΔΟΤΑ****1. Αεξ άσπλαχνα
κι κλέφτω**

Το Ζαπούνο Κωνσταντίνον ασύ Πνιαιτιάντων επήεν σόν Ποπα - Παντελήν να ξεμολοησκάταϊ. "Κωνσταντίνε, κλέφτης;" ερώτεσεν ατον ο Ποπάς. Ο Κωνσταντίνον ενούνησεν: Να λέω ψέματα κι κλέφτω, αμαρτίαν εν, να λέω κλέφτω εντροπή εν, και είπεν: "Κλέφτω, πάτερ να έχωμε την ευχήν σ', άμα αέτς άσπλαχνα κι κλέφτω.

**2. Αοίκον κιφάλ
αέτς πρέπει ατό**

Εναν μοθόπωρον ο Παρμαζούς εκατήβεν σην Τραπεζούταν και τον πουνρόν εκλώσεν έμνεν σην Όλασσαν, συ Τεπετύ το Παύλονος. Ονταν έπεσεν κα, επέρεν το μαζιλάρ εθέκεν αφκά σα ποδάρια τ' και το κιφάλνατ εθέκεν απάν σα σα νίδια. "Ντεφτας, μάστορ Απόστολες" είπεν ατον ο Παύλον.

**3. Ο Παλιός κι
συνέρται με**

Ο Πουργάις ασ' Άνθεν το χωρίον εγόρασεν πρόατα και ετάραξεν ατα με τυ Παλιός. Ο Παλιός έλεφεπεν ασύ Πουργάις τα πρόατα, και καμμίαν κ' επλεθόναν. Εναν ημέραν ο Πάρδοεν είπεν τον Πουργάις. "Σύντεκνε, εσέν φαίνεται τα πρόατα κι συνέρχουνταν, για χάσον ατα και γλύτωσον κι ασήν πελιάν ατου". "Σύντεκνε, εκλώσεν είπεν ατον ο Πουργάις, εμέν τα πρόατα συνέρχουνταν, ο Παλιός κι συνέρται με".

**Ογώ αν κ' είμαι,
εσύ ατές κι πέρτς**

Ο Πιστόφς και ο Τσιαχμάχς ασύ Πιστοφάντων ερούξαν σην κρίσι. Μίαν, δύο, τρία φορές επήγαν σο Σαράϊ επουγαλεύταν. "Κούμπαρε, είπεν ο Πιστόφς όταν είψεν και επέγταν σο Σαράϊ να δίγνε τιακρίν ντό ίεψαν. Εμέν Πιστόφ λέγνε με, εσύ με τ' εμέν κι επορείς να ινασασεύκεσαι". "Σύντεκνε, εκλώσεν είπεν ατον ο Τσαχμάχς, εμέν πα Τσαχμάχ λέγνε με, εγώ αν κείμαι τεσόν το πιστόφ ατές κι πέρ".

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Τα Παρχάρια

ΗΛΙΑΣ ΤΣΙΡΚΙΝΙΔΗΣ

Επιμέλεια - Παρουσίαση:

Οδυσσέας Γ. Γωνιάδης

Τον Ηλία Τσιρκινίδη τον γνώρισαν στον Καλλιτεχνικό Οργανισμό Ποντίων Αθηνών, που εδρεύει στην Καλλιθέα, μετά τη μεταπολίτευση όταν (1974-1977) ήμουν υπεύθυνος των πολιτιστικών δραστηριοτήτων του Δήμου Καλλιθέας. Μου πρότεινε και σκηνοθέτησα το έργο του Φίλωνα Κτενίδη "Ο ΧΩΡΕΤΕΣ".

Μ' αυτό το έργο και με προσωπικό αγώνα του Ηλία Τσιρκινίδη, ο Κ.Ο.Π.Α. έδωσε παραστάσεις εκτός από την Αθήνα και άλλες πόλεις της Ελλάδας στην Κύπρο (1979 Διεθνές Φεστιβάλ Λεμεσού, Λευκωσία, Πάφο), καθώς και στο Διεθνές Φεστιβάλ Ερασιτεχνικού Θεάτρου στο Ντητρόιτ των Ηνωμένων Πολιτειών, αντιπροσωπεύοντας την Ελλάδα (1983).

Στα χρόνια της συνεργασίας μας διαπίστωσα την εντιμότητα και την εργατικότητα του.

Γι' αυτό και του συμπαραστάθηκα όπου μπόρεσα.

Ο Ηλίας Τσιρκινίδης γεννήθηκε στο Νοβοροσίσκ της Ρωσίας το 1915 από γονείς που κατάγονταν από το Σταυρίν της περιφέρειας Αρχουρούπολης του Πόντου. Το 1925 ήρθε οικογενειακά στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε αρχικά στην Καλλιθέα. Σήμερα μένει στη Δροσιά Αττικής. Σπούδασε στην Ανώτατη Σχολή Οικονομικών Επιστημών. Το 1941 μπήκε στη Δημόσια υπηρεσία και μετά την Απελευθέρωση σταδιοδρόμησε στο διοικητικό κλάδο. Χρημάτισε Επαρχος της Σιντικής κατά τα έτη 1946-49, των Γρεβενών από το 1950 ως το 1951, και Παιονίας από το 1951 ως το 1952. Το 1952 τοποθετήθηκε στην επαρχία Διδυμοτείχου και Ορεσιτιάδας και το 1960 διορίστηκε Νομάρχης Εσπερτίας. Υπηρέτησε επίσης ως Νομάρχης στους νομούς Λευκάδας και Καβάλας ως το 1965, οπότε βγήκε στην σύνταξη.

Εγγραψε πολλά ποιήματα στην ποντιακή διάλεκτο και τα δημοσίευσε, κατά καιρούς, σ' όλα σχεδόν τα ποντιακά περιοδικά: "Ποντιακά φύλλα" (1936-38), "Χρονικά του Πόντου" (1944-48), "Ποντιακό Θέατρο" (1951), "Ποντιακή Εστία" (1951 κ.ε.). Τα ποιήματά του, συγκεντρωμένα για πρώτη φορά σε συλλογή, τυπώθηκαν με τον τίτλο "Το γήτεμαν και άλλα ποιήματα", Αθήνα 1958, που περιλάμβανε και τον "Τραγωδάνον", ποιητική πλακέτα τυπωμένη στην Αθήνα το 1944. Φέτος τυπώσε τη δεύτερη ποιητική του συλλογή με τον τίτλο "Το μένεμαν και άλλα ποιήματα".

Ο Τσιρκινίδης τιμήθηκε με μετάλλιο εξαιρετικών πράξεων, Ταξίαρχη Γ' τάξεως και το παράσημο της Λεωάννας της Τιμής της Ιταλικής Δημοκρατίας. Επίσης με το δίπλωμα τιμής του Σωματείου Παναγίας Σουμελά και της Ομοσπονδίας Ποντιακών Σωματείων Δυτικής Γερμανίας.

Εδώ και χρόνια είναι πρόεδρος του Καλλιτεχνικού Οργανισμού Ποντίων Αθηνών και προσφέρει την εργασία και την εμπνευσή του στο σημαντικό αυτό ποντιακό σωματείο με μεγάλο αφοσίωση.

Ο Ηλίας Τσιρκινίδης έγραψε και δύο θεατρικά έργα: "Το όρρωμαν και το κρίμαν", η

θογραφικό δράμα σε πέντε επεισόδια, και "Δαβίδ ο Μέγας Κοιμητός", ιστορικό δράμα σε έξι επεισόδια.

Παραστάσεις του θεατρικού του έργου δόθηκαν στην Αθήνα, Πειραιά, Βόλο, Νάουσα, Βέροια (1982-1983) και στο Διεθνές Φεστιβάλ Ερασιτεχνικού Θεάτρου στο Λός Αντζελες, Η.Π.Α., στο πλαίσιο των πολιτιστικών εκδηλώσεων με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων 1984.

Σήμερα σας δίνω ένα δείγμα της ποιητικής του ευαισθησίας:

ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΑ

Εμείς έρθαμε ορφανοί, κατ'αφάρμακωμένοι,

κ' ημ' σοί αλλού επ'εμ' να με, με το ποίον καρδιάν.

Επαίραμε 'ς σα χέρα μου τ' αλέτριν και τα δέντρα-ποιος εφύτρεψεν ατά κι απ'εσ' 'ς σή γήν βαθέα;

Τα χώματα 'ς σ' ομμάτα μου εφαινούσαν ταφία!

Ατώρα τα παιδιά μου, λαμπρόφανοι, λεβέντοι, όθεν δουλεύ'νε άξιοι και νουστερωμένοι, πιδεξασμέν' 'ς σήν κάμασην, κόπος ντό εν' κ'

εξέρ'νε κι αν παίρ'νε και 'ς σα χέρα του πέτραν, νερόν έβγαλ'νε.

'ς σόν τόπον έγκαν προκοπήν, καλά και καλωσύνας.

Κι αν τραβούδν τα πάλαια, 'κ' είναι μοιρολογίας,

τη ψής είν' φανερώματα, τη Ρωμανίας χάρα.

'Σ σήν κάρδαν εμουν έχομε δεντρίν και φυτεμένον,

τα ρίζας είν' αγιάσματα, τα φύλλα θ' ευωδιάς

και τα κλαδιά τα χλωρά παρχαρομυριγμένα

και 'ς σήν εβόραν μάραντα και 'ς σήν ισκάν βαία

κι ολόερα τ' ανέσπαλα τη Παναγίας Δάκρυα.

Εμείς ατά κι ες θέκομε και ν' έμπρα 'ς σήν Εικόνα τη Παναγίας Σουμελά με το "Τη Υπερμάχω" κι Ατέν να ποδεδίζομε και να ευχαριστούμε!

ΑΚΡΙΤΕΣ

συνέχεια από την 1η σελ.

Εμιρών είχαν γίνει πολύ επικίνδυνες για την ασφάλεια όχι μόνο των παραμεθορίων επαρχιών αλλά και ολόκληρης της Μικράς Ασίας. Οχι μόνο έδωσαν σε όλους τιμάρια (τόπια), αλλά και τους απάλλαξαν από φόρους.

Η σπουδαιότητα των Ακριτών μειώθηκε ύστερα από τα πολεμικά κατορθώματα του Νικηφόρου Φωκά προπάντων, όταν οι Αραβες για πολύν καιρό έγιναν ανίκανοι για επιδρομές. Το μαρτυρεί ο συγγραφέας του "Περί παραδρομής-πολέμου" βιβλίου στο οποίο περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο ανακρούονταν οι Αραβικές κούρσες από τους στρατηγούς των Ακριτικών περιοχών, χαρακτηρίζοντας τη μέθοδο ως "κατά τον παρόντα καιρόν μη χρειώδη εις τα της Ανατολής μέρη, άτε Χριστού του αληθινού Θεού ημών το πολύ της καθ' ημών δυνάμειως και ισχύος των του Ισμαήλ εκγόνων αμβλύνατος και τας εφόδους αυτών αναχατίσαντος".

Ο Κωνσταντίνος ο Μονομάχος, οικτρός και αντιστρατιωτικός, για να χρηματισθεί φορολόγησε τις Ακριτικές επαρχίες και "εσχόλασε τας φρουράς" κατά τον Ζωναράν. Η πράξη του αυτή διευκόλυνε τους Σελτζουκιδες Τούρκους, που τότε παρουσιάζονται, να διεισδύουν στη Μικρά Ασία. Αργότερα όμως επανήλθεν η ατέλεια των Ακριτών, κι αυτό το συμπληρώνουμε από το γεγονός ότι ο Μιχαήλ Παλαιολόγος εκ νέου κατάργησε το μέτρο αυτό. Η κατάργηση όμως αυτή έγινε αιτία μέγιστων και ανεπανόρθωτων ζημιών στο κράτος. Διότι, μερικοί από τους Ακρίτες αναγκάστηκαν και αυτομόλησαν προς τους Τούρκους, οι δε επίλοιποι, μη έχοντες προσωπικό συμφέ-

ρον, παραμέλησαν τη φρουρήση των συνόρων, τα οποία έτσι έμειναν ανοικτά στους Τούρκους. Κατά τον χρονογράφο Παχυμέρη Γρηγορά το μέτρο αυτό "όπερ ως ουδενός άξιον παροραθέν εν αρχαίς, μέγιστον ύστερον έδοξε Ρωμαίοις άτύχημα και τον μάλα μεγίστων αίτιον συμφορών".

Το σύστημα αυτό για να φρουρεί το κράτος με ειδικά σώματα τις επικίνδυνες διαβάσεις, το χρησιμοποίησαν αργότερα και οι Τούρκοι, οι δε Αρματολοί αντιστοιχούν προς τους Βυζαντινούς Ακρίτες.

Οι Ακρίτες, υποχρεωμένοι να φρουρούν τα σύνορα και αγωνιζόμενοι αδιάκοπα προς τους Σαρακηνούς και τους μεσαιωνικούς απελάτες, ζούσαν βίο πολεμικό και γεμάτο από κινδύνους, που έγινε αιτία να αναπτυχθεί στις παραμεθόριες επαρχίες πνεύμα ηρωικό, ανάλογο προς το πνεύμα της μεσαιωνικής Δύσης.

Το ηρωικό αυτό πνεύμα έγινε αιτία να δημιουργηθεί και αναπτυχθεί ιδιαίτερη ποίηση ηρωική, η Ακριτική. Από την ποίηση αυτή μόνο μερικά λείψανα διατηρήθηκαν ως τώρα στα άσματα του λαού μας, τα καλούμενα Ακριτικά ή Ακριτικός κύκλος, καθώς

Τα παρχάρια - γιαιλάδες ήταν τα θερινά βοσκοτόπια και βρίσκονταν πάνω στα βουνά.

Κάθε χωριό είχε και το δικό του παρχάρ, όπου τους θερινούς μήνες γινόταν αξιοποίηση της πλούσιας βοσκής.

Στο παρχάρ υπήρχαν διάσπαρτες καλύβες, άλλες με χαρτώματα (σκεπασμένες με λεπτό σανίδι) κι άλλες με χόμα σκεπασμένες και αποτελούσαν "ΟΠΑΝ", δηλαδή οικισμό. Οι καλύβες χτίζονταν σε μέρος του παρχάρ, που είχε προστασία από τους ανέμους και κρύο νερό (πηγάδι). Η κάθε καλύβα είχε στην αυλή της περιτοιχίσμα (τσιαβιρμάν), όπου συγκεντρώνονταν τα ζώα μετ' τη βοσκή.

Στα παρχάρια έμειναν με καθορισμένη αμοιβή (βουτύρον, πασκιτάν, κ.λ.π.) εκτός από τους τσοπάνους και ορισμένες μεσήλικες γυναίκες, οι παρχαρομένες ή οι παρχαρέτσες ή οι ρωμάνες, όπως τις έλεγαν, και οι οποίες ήταν ειδικευμένες στη γαλακτοκομία.

Την αμοιβή του τσοπάνου και της παρχαρέτσας τη θεωρούσαν ιερή υποχρέωση. "Τσοπάν' και παρχαρέτσας δικαίον που τρώγει παραδείσ' πόρταν κ' ελέπ". Το παρχάρεμα, ανάλογο με τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής άρχιζε συνήθως από τα μέσα του Μάη και τελείωνε στα μέσα του Σεπτεμβρίου.

"Η παρχαρέτσα λάλεσεν, η παρχαρέτσα είπεν: Εξέβρεν ο Καλομήνης

(Μάης) ζεστά καιρούς εποικεν.

Τα ρασόπα πρασινίζανε εγένταν χορτάρια

τα ζα καιρός να παρεβγαίν' σ' έρημα τα παρχάρια".

Τη συγκεκριμένη μέρα, με την ευλογία του ιερέα, οδηγούσαν "το βιον σο παρχάρ" και το παρέδιναν "σο τσοπάνο" ή "ση παρχαρέτσα" με τα απαραίτητα σκεύη και εργαλεία της γαλακτοκομίας. Τα σπουδαιότερα ήταν: Τα αλμυχτέρια, τα χαλκιά, τα γαβάνες, τα κοβλάκια, οι κουτάλες, τα ξυλλάγια, τα βαρέλια.

Η ζωή στα παρχάρια ήταν δύσκολη και κοπιαστική. Ο τσοπάνος και η ρωμάνα δεν είχαν ούτε στιγμή "καθισμένη" (ξεκούραση). Βασικές ασχολίες στο παρχάρ ήταν: Βοσκή και περιποίηση των ζώων, άρμεγμα, βράσιμο του γάλακτος, πήξιμο σε γιασύρτι, δρουβάνισμα για να βγάλουν το βούτυρο, να

ετοιμάσουν το τυρί και το πασκιτάν. Εκτός από τις βαριές αυτές δουλειές οι παρχαρέτ' αντιμετώπιζαν και κινδύνους από καταιγίδες, από ληστείες, από επιθέσεις αγριμιών και από κατακυλισματα σε γκρεμούς. Όλα αυτά τα προβλήματα τα αντιμετώπιζαν αγόγγυστα και κατόρθωναν έτσι να έχουν πολλά οικονομικά οφέλη.

Τα ζώα στα παρχάρια είχαν τριπλάσια απόδοση σε γάλα και βούτυρο. Ακόμη ο καθαρός αέρας, η αγνή φυσική τροφή και το ήσυχο περιβάλλον επιδρούσαν ευεργετικά και στους παρχαρέτες.

Την ήρεμη αυτή ζωή την τάραζαν, δυστυχώς πολλές φορές, τα μαλώματα, οι παρεξηγήσεις που ξεσπούσαν ανάμεσα σε δύο γειτονικά ελληνικά χωριά εξαιτίας του γεγονότος ότι το ένα χωριό δεν αναγνώριζε τα σύνορα του παρχάρ του άλλου χωριού. Τις διενέξεις αυτές

οι τουρκικές αρχές τις υποδαύλιζαν για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας.

Σε ορισμένα παρχάρια, που ήταν πραγματικά κεντρα παραθερισμού, υπήρχαν παρεκκλήσια που γιόρταζαν το καλοκαίρι. Σ' αυτά γίνονταν μεγάλα πανηγύρια και λάβαιναν μέρος δεκάδες χωριά από τις κοντινές και απομακρυσμένες περιοχές. Εκεί οι χωρικοί πουλούσαν τα προϊόντα τους και αγόραζαν άλλα.

Η επιστροφή από το παρχάρ έπαιρνε πανηγυρικό χαρακτήρα. Όλο το χωριό ήταν στο πόδι, για να υποδεχτεί τους παρχαρέτες. Η ζωή μακριά από τα αγαπημένα πρόσωπα δημιουργούσε έντονα νοσταλγίες.

"Εσύ έλα παρχάρ, εγ' ασήν ξενητείαν.

τ' ομμάρια μ' εσκοτεινέψαν ασήν αροθυμίαν".

Γιάν. Μελετιδής

Η ΕΚΠΟΜΠΗ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ

ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Κάθε Τετάρτη και από ώρα 18.35 έως 20.30 ακούεται η φωνή της Λέσχης από το Ραδιοφωνικό Σταθμό Ημαθίας "ΓΥΠΙΟΣ FM".

Την εκπομπή την επιμελείται και την παρουσιάζει ο ερμηνευτής της ποντιακής μουσας, Κώστας Καραπαναγιωτίδης.

ΤΟ "ΚΟΙΝΟ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ"

Στις 28 Μαΐου, ημέρα Κυριακή, πραγματοποιήθηκε στο προσκνηματικό ίδρυμα "Παναγία Σουμελά" το συνέδριο το "ΚΟΙΝΟ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ", με θέμα τον απολογισμό των πεπραγμένων της παρελθούσης τριετίας.

Σκοπός του Κοινού των Ποντίων είναι η ηθική συμπάρασταση στο πνευματικό έργο του ιερού ιδρύματος "Παναγία Σουμελά".

Παρουσία στις εργασίες του συνεδρίου είχε και η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας με τον πρόεδρο του Δ.Σ. κ. Αλέξ. Τσαουριδή.

ΠΑΜΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΣΤΙΣ ΠΕΝΤΕ ΒΡΥΣΣΕΣ ΛΑΓΚΑΔΑ

Στις 28 Μαΐου, στην ιερά μονή Αγίου Θεοδώρου Γαβρά στις Πέντε Βρύσες Λαγκαδά τελέστηκε από τα προσφυγικά σωματεία της χώρας, με πρωτοβουλία του Συλλόγου Ποντίων "Ο Άγιος Θόδωρος Γαβράς", το καθιερωμένο ετήσιο μνημόσυνο εθνικής μνήμης για τους σφαιγιασθέντες στις αλησμόνητες πατρίδες.

Παρουσία στην εκδήλωση είχε και η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας με δύο μέλη της.

Συνεχίζεται

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Συνέχεια από το προηγούμενο

ΣΤ. Τα πράγματα για τους Έλληνες του Πόντου όλο και στενεύανε. Οι Νεότουρκοι απαγόρευαν κάθε αγοραπωλησία χριστιανικών ακινήτων. Στις 19.1.1914 έγραψε ο Αυστριακός πρόξενος Moritz πάντα στην υπηρεσία του, στο υπουργείο Εξωτερικών:

"... Πριν από πέντε μέρες άκουσα από Τουρκαίους να λένε σε Έλληνες εμπόρους πως οι άντρες μας δεν μας αφήνουν ν' αγοράζουμε από Έλληνες, γιατί οι τελευταίοι στέλλουν λεφτά δωρεές για τα ελληνικά πλοία".

Οι σποραδικές δολοφονίες άρχισαν να πληθαίνουν. Χωρικοί που πήγαιναν να δουλέψουν στα χωράφια τους βρίσκονταν καθημερινά δολοφονημένοι. Οργανωμένες συμμορίες κατά τη διάρκεια της νύχτας λεηλατούσαν τις πόλεις και τα χωριά.

Το Πατριαρχείο, ανήμπορο να βοηθήσει, αναγκάστηκε ν' ενδείξει πέντε εκατομμύρια λίρες στις 15 Μαΐου 1914 όλες τις εκκλησίες και τα σχολεία και να καταγγείλει στις Μεγάλες Δυνάμεις τους νέους διωγμούς. Δεν πέτυχε όμως τίποτα, γιατί κηρύχθηκε ο Α' παγκόσμιος πόλεμος, ο οποίος απλοποίησε κατά πολύ τα πράγματα. Η Τουρκία πήρε μέρος στον πόλεμο στο πλευρό της Γερμανίας. Το σατανικό δίδυμο μπορούμε τώρα να εφαρμόσει το παλιό σχέδιο της εξόντωσης των χριστιανών χωρίς να φοβάται πια μήπως αντιδράσουν οι υποτιθέμενοι σύμμαχοι των χριστιανών Άγγλοι - Γάλλοι - Ρώσοι μια και βρίσκονταν στην άλλη μεριά του στρατοπέδου. Ο πόλεμος έλυσε τα χέρια τους για δράση.

Από τους Βαλκανικούς πολέμους οι Νεότουρκοι διδάχτηκαν πως μονάχα με την εξαφάνιση των Ελλήνων και των Αρμενίων θα κάνανε πατρίδα τους τη Μικρά Ασία. Οι διάφορες μορφές βίας δεν αρκούσαν για να φέρουν τον εκτουρκισμό.

Στις 20 Ιουλίου 1914 κήρυξαν γενική επιστράτευση όλων των εθνών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Από 19 χρόνια ως 45 κλήθηκαν όλοι στον πόλεμο. Όσοι δεν παρουσιάζονταν μέσα σε 11 μέρες κρίνονταν λιποτάκτες και καταδικάζονταν σε θάνατο. Η διαταγή τοιχοκολλήθηκε σ' όλα τα τζαμιά, τις εκκλησίες, τα καφενεία, και γενικά σ' όλα τα δημόσια κτίρια. Με τη νομική κατοχύρωση της διαταγής άρχισαν να εξοντώνουν όσους είχαν στους μαύρους πίνακες, με τη δικαιολογία τάχα της λιποταξίας. Καλλιέργησαν στις καθυστερημένες λαϊκές μάζες το θρησκευτικό και εθνικιστικό φανατισμό και τις προετοίμασαν ψυχολογικά με διαδηλώσεις για τις μεγάλες σφαγές.

Η Γερμανία, στην προσπάθειά της να πετύχει τους στόχους της στο νευραλγικό αυτό χώρο, που γνώριζε πολύ καλά πως μελλοντικά θα παίζονταν χοντρά παιχνίδια, δε δίστασε να θυσιάσει τους χριστιανικούς λαούς της Ανατολής στο βωμό του παντουρκισμού. Ως ένα βαθμό ήταν συνυπεύθυνη στις γενοκτονίες των Ελλήνων και Αρμενίων. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα μέσα στα ανέκδοτα αρχεία των υπουργείων Εξωτερικών. Για παράδειγμα ο Γερμανός αρχιστράτηγος Liman von Sanders ήταν αυτός που εισήχθη στους Τούρκους, που ήταν επιφυλακτικοί, την απομάκρυνση των Ελλήνων από τα παράλια, τάχα για στρατιωτικούς λόγους, χαρακτηρίζοντας τους πράκτορες της Αντάντ.

Του κ. ΚΩΣΤΑ ΦΩΤΙΑΔΗ Καθηγητή - Συγγραφέα

Όλη η γερμανική ηγεσία παρόλο που ο βασιλιάς μας ήταν κουνιάδος του αυτοκράτορα της Wilhelm II, έβλεπε με μισό μάτι την πρόοδο του μικρασιατικού Ελληνισμού και δεν είχε ευκαιρία, ούτε δίσταζε να δείχνει την εχθρική της διάθεση. Παντού, όπου μπορούσε, κατηγορούσε τους Έλληνες της Τουρκίας για την αναπτυγμένη εθνική συνείδηση που είχαν. Παραπονούταν ο υπουργός Εξωτερικών της Γερμανίας von Jagow στον Έλληνα επιτετραμμένο Ιωάννη Δραγούμη στο Βερολίνο, στις 7.4.1914:

"... Πας Έλληνας εν Τουρκία είναι απόστολος του Πανελληνισμού". Τις ίδιες πληροφορίες έστειλε από την Κωνσταντινούπολη λίγο αργότερα και ο πρεσβευτής του Mentins στις 13.7.1914 στον αρχικαγκελάριο Hollweg: "Το Οικουμενικόν Πατριαρχείο είναι όργανο του Πανελληνισμού", γεγονός που σήμαινε εμπόδιο

στα επεκτατικά σχέδιά τους.

Με τη συγκατάθεση της Γερμανίας, οι Τούρκοι άρχισαν τη στρατολογία των χριστιανών στα τάγματα εργασίας. Τι ήταν αυτά, μας το λένε ξεκάθαρα εκθέσεις που στάλθηκαν στο υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας: "... Εις τοιαύτας στερήσεις και κακουχίας υποβάλλονται οι εν τω τουρκικώ στρατώ χριστιανοί και τοσούτον οικτρά είναι η θέσις των, κατ' ουδέν διαφερούσης της των κακούργων, τωσ εις καταναγκαστικά έργα καταδικασομένων" και "... Φρικώδης η κατάσταση των χριστιανών στρατιωτών. Κινδυνεύουσιν να αποθάνωσιν εκ πείνης. Δι' έλλειψιν δ' ηθεν εμπιστοσύνης εις τους χριστιανούς διετάχθη ο σχηματισμός των εργατικών ταγμάτων προς κατασκευήν οδών... Κατά χιλιάδας αποθήσκουσι προσβαλλόμενοι υπό ασθενειών, πυρετών, εξανθηματικού τύφου, χολέρας".

Συνεχίζεται

ΕΞΧΩΡΙΣΤΗ ΤΙΜΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΣΕΙΝΟ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Το Υπουργείο Μακεδονίας - Θράκης για την επέτειο των εβδομήντα πέντε χρόνων από τη συνθήκη του Βουκουρεστίου με την οποία επικυρώθηκε η απελευθέρωση της Μακεδονίας, απένειμε στην Εύσεινο Λέσχη Βέροιας Δίπλωμα Τιμής με Χρυσό Μετάλλιο σε αναγνώριση της πολύτιμης προσφοράς της στον Πόντο.

Την ίδια τιμητική διάκριση έτυχαν και οι δύο δραστήριοι Μορφωτικοί Σύλλογοι του Προμηθέα και της Καλλιθέας της πόλης μας. Ο "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ" τους συγχαίρει ολόθερμα.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Κατά την αποστολή της εφημερίδας μας "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ" κάποια φύλλα έχουν επιστραφεί με την παρατήρηση της Ταχυδρομικής Υπηρεσίας ότι δεν υπάρχει ο παραλήπτης στην διύθυση που ήταν γραμμένη. Ετσι, είναι βέβαιο ότι μερικοί συνδρομητές - ευτυχώς λίγοι - δεν πήραν την εφημερίδα τους.

Για να σταματήσει αυτή η ανωμαλία, παρακαλούμε όλους όσους πληρώσει την συνδρομή της εφημερίδας και δεν την πήραν μέχρι σήμερα, να περάσουν από τα Γραφεία της Λέσχης (Γωνία 16ης Οκτωβρίου και Διός - Παλαιό Νοσοκομείο) ή να τηλεφωνήσουν στο τηλέφωνο 28.356 κάθε μέρα εκτός Σαββάτου και Κυριακής, στις ώρες από 11 π.μ. μέχρι 1 μ.μ., για την τακτοποίηση του θέματος.

Ενδυμασία - υπόδηση και κοσμήματα

Η ενδυμασία και υπόδηση ήταν προσαρμοσμένες στις κοινωνικές συνθήκες της εποχής και στις κλιματολογικές ανάγκες. Ο νεωτερικός κυρίως στην ενδυμασία, μπηκε πολύ αργά και δειλά. Περισσότερο επηρέασε την ενδυμασία των κατοίκων των αστικών κέντρων και λιγότερο της υπαίθρου. Η ποντιακή ενδυμασία δεν είχε ομοιότητες με την ενδυμασία των άλλων ομογενών της Μ. Ασίας. Ομοιότητα παρουσίαζε η ανδρική ενδυμασία κυρίως με της Χίου, της Κρήτης και των άλλων νησιών του Αιγαίου. Η γυναικεία παρουσίαζε ομοιότητα κυρίως με την Κυπριακή, της Σαλαμίνας, Κύμης, Αίγινας, Μεγάρων και Μάνης. Γενικά η ενδυμασία και η υπόδηση τόσο η ανδρική, όσο και η γυναικεία, ήταν σχεδόν ομοιομορφες σ' όλο τον Πόντο και το Κάρς.

Α. Ανδρική ενδυμασία και υπόδηση

1. Το καμίσ' (πουκάμισο). Ήταν φτιαγμένο από άσπρο πανί, χασέ, λινό ή από καννάβιο ύφασμα και το φορούσαν κατάσαρκα, όπως ακριβώς το σημερινό φανελάκι. Είχε στενό γιακά και ευρύχωρα μανίκια. Υπήρχαν και μεταξωτά πουκάμισα που τα φορούσαν συνήθως οι νέοι και οι νιόγαμπροι.

2. Το σάβρακον, που λεγόταν και ίστονη (στην τουρκική). Το έφτιαχναν από καννάβιο ύφασμα ή από χασέ. Το έδεναν στη μέση με λεπτή ταινία (βρακοζώνα) και έφτανε ως τον αστραγάλο, όπου στένευε. Το καμίσ' και το σάβρακον, δηλαδή τα δύο μαζί, τα έλεγαν καμισάβρακα.

3. Το γελέκ' (γελέκι). Ήταν φτιαγμένο από βαμβακερό ύφασμα χωρίς μανίκια. Ήταν φοδραρισμένο. Έφτανε από το λαιμό ως τη μέση. Κουμπωνόταν μπροστά, σταυρωτά, με κουμπιά (κοτσάκα) και είχε τσέπη στη δεξιά πλευρά. Το φορούσαν πάνω από το καμίσ'. Άλλο είδος γελεκιού ήταν το λεγόμενο τζαμαντάν (τουρκικά), που το κατασκευάζαν από τσόχα κόκκινη ή λιλά και από εγχώριο μαύρο σάλι. Είχε δύο τσέπες σε κάθε πλευρά, που βρίσκονταν περίπου στο ύψος του στήθους. Το τζαμαντάν είχε και κεντήματα από διάφορα χρώματα (τιρχύλλα).

4. Η ζιπούνα ή ζουπάνα (εντερή στην τουρκική). Έφτανε από το λαιμό ως τη μέση και πολλές φορές ξεπερνούσε τα γόνατα. Υπήρχαν δύο είδη. Η πρώτη ήταν σταυρωτή με διπλό στήθος, όπου άλλοτε έβαζαν το δεξιό μέρος πάνω στο αριστερό και άλλοτε πάλι αντίστροφα. Κουμπώνονταν πάνω στους ώμους με ένα ή δύο κουμπιά βαμβακερά μαύρα ή γαλάζια. Αυτό το είδος της ζιπούνας το φορούσαν πάνω από το πουκάμισο. Η δεύτερη διέφερε από την πρώτη στο ότι το στήθος ήταν ανοιχτό από το λαιμό ως κάτω και το φορούσαν πάνω από το γιλέκο. Ζιπούνα με διαφορετικό κόψιμο φορούσαν και οι γυναίκες. Και τα δύο είδη της ζιπούνας είχαν μανίκια και τσέπη. Πολλές ζιπούνες είχαν κεντήματα στα μανίκια και στις άκρες. Έφτιαχναν τη ζιπούνα από ύφασμα καννάβιου, μάλλινο ή βαμβακερό. Οι κάτοχοι των πόλεων φορούσαν ζιπούνες μεταξωτές που είχαν χρώμα σκούρο πράσινο ή βουσινί.

5. Το σαλβάρ (παντελόνι). Ήταν φτιαγμένο από χοντρό μάλλινο ύφασμα ή από βαμβακερό χωρίς φόδρα. Επειδή ήταν φαρδύ, σχημάτιζε πολλές κάθετες πτυχές μπροστά και πίσω. Το σαλβάρ μπροστά

είχε μια σχισμή (τσιλιτεφέρ, από τι τσιλιτεβ - ουρά) χωρίς κουμπιά. Στο άνω μέρος (ζουζάκ) και περιφερειακά δενόταν το σαλβάρ στη μέση με το βρακοζών (χοντρή κλωστή) που τα άκρα του κατέληγαν σε φούντες (πισκιλά).

6. Η καραβάνα. Ήταν ένα είδος σαλβάρ, όμοιο περίπου με το κρητικό, που το πίσω μέρος της λεγόταν κουρούκ (ουρά). Καραβάνα φορούσαν και τα μικρά αγόρια και κορίτσια.

7. Το ποτούρ'. Το φορούσαν όπως το σαλβάρ και ξεχώριζε απ' αυτό στο ότι, ενώ στο άνω μέρος ήταν πολύ φαρδύ, από τα γόνατα και κάτω στένευε, όπως η ζίγκα περίπου. Το ποτούρ' το έφτιαχναν από έντοπιο μάλλινο ύφασμα.

8. Η ζίγκα, που λεγόταν και ζίγκα ή ζίβρα ήταν ένα είδος παντελονιού που δενόταν στη μέση με το βρακοζών. Σχημάτιζε πολλές πτυχές μπροστά και περισσότερες πίσω. Το πλάτος της ζίγκας όσο πήγαινε προς τα κάτω στένευε και πιο πολύ και κατέληγε στα βρακοπόδια. Στα πλάγια είχε δύο σχισμές κεντημένες που χρησίμευαν για τσέπες. Έφτιαχναν τη ζίγκα από χοντρό μάλλινο ύφασμα και είχε συνήθως χρώμα καφέ ή μαύρο. Όσοι φορούσαν ζίγκας τους ονόμαζαν ζιγκαλήδες.

9. Το τσορούκασι. Ήταν ένα είδος στενής βράκας που το φορούσαν στην ώρα της εργασίας.

10. Η σαλταμάρκα. Ήταν ένα πανωφόρι από μαύρη ή καφέ τσόχα. Είχε μανίκια που στις άκρες ήταν σχιστά και κεντημένα. Το μπροστινό μέρος ήταν ανοιχτό χωρίς κουμπιά. Είχε στα πλευρά από μια τσέπη κεντημένη. Τη σαλταμάρκα συνήθως την έριχναν στη πλάτη και ήταν ένα είδος σακακιού. Τη φορούσαν στις γιορτές πάνω από τη ζιπούνα.

11. Η τζόχα. Ήταν ένα είδος σαλταμάρκας φτιαγμένη από μάλλινο ύφασμα και τη φορούσαν πάνω από τη ζιπούνα. Είχε χρώμα μαύρο ή χακί. Η τσόχα είχε δύο τσέπες, ανά μία σε κάθε πλευρά. Τσόχα φορούσαν και οι γυναίκες, με τη διαφορά ότι η γυναικεία ήταν πιο μακριά. Ορισμένοι φορούσαν τζόχα που είχε και φόδρα.

12. Η γούνα. Ήταν φτιαγμένη από τσόχα μαύρη, καφέ ή χακί και έφτανε ως τα πόδια. Είχε για φόδρα γούνα αρνιού, αλεπούς ή και αρκούδας. Τα μανίκια (ανά μια κάθετες στις πλευρές). Μπροστά ήταν ανοιχτή χωρίς κουμπιά. Σε πολλά είδη γούνας το μέρος του ανοίγματος είχε γούνα διαφορετική από την εσωτερική. Γούνα φορούσαν συνήθως οι ηλικιωμένοι. Υπήρχε ένα είδος γούνας που έφτανε ως τη μέση και την έλεγαν "κοντογούν'", ενώ η μακριά λεγόταν "μακρογούν'".

13. Η τζιουμπέ ή τζιμπά. Είχε το σχήμα της γούνας από τσόχα ή καστάρ' αλλά χωρίς γούνα και τη φορούσαν ορισμένοι κάτοικοι των αστικών κέντρων.

14. Το μασλάχ. Ήταν ένα είδος κάπας που έφτανε ως τα γόνατα. Μπροστά ήταν ανοιχτό και το έδεναν με δύο κορδόνια. Είχε χρώμα σκούρο. Το φορούσαν συνήθως στους χειμερινούς μήνες.

15. Ο αμπάς. Ήταν ένα είδος σακακιού από χοντρό ύφασμα με στενό γιακά. Το μπροστινό μέρος ήταν ανοιχτό και δενόταν με δύο κορδόνια. Τα μανίκια του στις άκρες ήταν σχιστά και είχαν κουμπιά. Ο αμπάς είχε δύο τσέπες ανά μία σε κάθε πλευρά, καθώς και φόδρα.

16. Τα ορτάρα (κάλτσες). Ήταν πλεχτά μάλλινα άσπρα

ή μαύρα. Τα έπλεκαν οι γυναίκες με πέντε βελόνες, που λεγόταν "τζουπία". Τα ορτάρα που είχαν κοντό λαϊμό λεγόταν "κοντογούλ'" και εκείνα που έφταναν ως τα γόνατα "μακρογούλ'". Γύρω από τα γόνατα δενόταν τα μακρογούλ' κα με ένα λεπτό κορδόνι κλωστής (καλτσοδέτα), το οποίο πολλές φορές κατέληγε σε γούνα.

17. Τα τερλίκια. Ήταν φτιαγμένα από μαύρο γερύ ύφασμα, που κάλυπτε όλο το πέλμα και το περισσότερο μέρος του ποδιού. Τα φορούσαν πάνω από κάλτσες για να διατηρούνται τα πόδια τους ζεστά μέσα στα τσαρούχια.

18. Τα σορότα (γάντια χειρόκτια). Ήταν πλεχτά από μάλλινη κλωστή όπως τα σημερινά. Υπήρχαν γάντια άσπρα, μαύρα, ή πολύχρωμα για τα κορίτσια και τις νεαρές νέφες.

20. Το φέσ'. Είχε χρώμα σκούρο κόκκινο ή βουσινί. Το τουρκικό όνομά του το πήρε από την πόλη Φέζ του Μαρόκου. Είχε κρεμασμένη από το μέσο της κορυφής μια φούντα, που λεγόταν πισκιούλ' ή πισκίλ, και έφτανε ως την άκρη του φεσιού. Σε πολλά φέσια η φούντα έφτανε και πιο κάτω. Τα νήματα της φούντας ήταν μεταξωτά και είχαν χρώμα μαύρο ή γαλάζιο. Γύρω από το φέσι έδεναν ένα μαύρο τσεμπέρι (τοϊτ) ή ένα μαύρο πανί (σερβέττα). Ορισμένοι φορούσαν φέσι με κίτρινη σερβέττα.

21. Το τερλίκ. Ήταν λευκό σκούφο από πανί και το φορούσαν κάτω από το φέσι. Το σχήμα του ήταν όμοιο με του φεσιού και είχε διάφορα κεντήματα. Τερλίκια φορούσαν και οι ιερείς με δεμένο μαύρο τοϊτ.

22. Η κετσέ ή κιατσά. Ήταν ένα είδος σκούφου από μάλλινο ή άσπρο. Είχε σχήματα θολά από το στο περίγυρο του μαύρο τοϊτ ή σερβέττα.

23. Η κουκούλα. Ήταν φτιαγμένη από ύφασμα μαύρο ή καφέ και είχε στο κάτω μέρος της δύο κεντημένες ταινίες. Η μία ήταν κρεμασμένη από αριστερά και η άλλη από δεξιά. Μ' αυτές δενόταν στο πίσω μέρος του κεφαλιού. Οι ταινίες ήταν φτιαγμένες από το ίδιο ύφασμα του φεσιού και είχαν στις δύο άκρες φούντες. Ακόμη στην κορυφή της κουκούλας υπήρχε δεμένο ένα πισκίλ. Κουκούλα φορούσαν και ορισμένες γυναίκες των αστικών κέντρων.

24. Το ζωνάρ. Ήταν ζώνη με μήκος 3 - 4 μ. και πλάτος 0,40 μ. Το έφτιαχναν από μάλλινο ύφασμα και είχε διάφορα χρώματα, όπως μαύρο, άσπρο, πράσινο, γαλάζιο (γερανέον ζωνάρ') κ.α.

Στις γιορτές φορούσαν μεταξωτό ζωνάρ', το "ταραπουλούζ'", που είχε χρωματιστές ραβδώσεις και στα άκρα του κρόσσια. Το ταραπουλούζ' το έφεραν από την Τρίπολη της Αφρικής, απ' όπου και πήρε την ονομασία (στην τουρκική γλώσσα η Τρίπολη λέγεται Ταραπουλούζ').

Στο πάνω μέρος του ζωναριού τοποθετούσαν διάφορα αντικείμενα, όπως καπνοθήκη, μαντήλι, χρηματοσκούλα, μαχαίρι και άλλα.

25. Το καϊσ'. Ήταν λουρί από δέρμα που το χρησιμοποιούσαν όταν δεν έβαζαν ζωνάρι. Ήταν στολισμένο με επίχρυσα κουμπιά και πόρπη μπρούτζινη, που λεγόταν "τόκα".

26. Το μαντήλ', (στην τουρκική "μάρχαμά"). Ήταν φτιαγμένο από βαμβακερό ή μεταξωτό ύφασμα. Είχε διάφορα σχήματα στα άκρα και ήταν μονόχρωμο ή

πολύχρωμο. Το μαντήλι το τοποθετούσαν διπλωμένο στο κάτω μπροστινό μέρος της ζώνης.

27. Τα τσαρούχια. Ήταν φτιαγμένα από ακατέργαστο δέρμα βοδιών και κάλυπταν το πέλμα και ένα μικρό μέρος του ποδιού.

Τα τσαρούχια τα κατασκεύαζαν ως εξής: Εκοβαν το δέρμα σε δύο κομμάτια, όσο και το μήκος του πέλματος. Με ένα κοφτερό μαχαίρι, ξυνοτάς αφαιρούσαν το τρίχωμα από το δέρμα. Τα κομμάτια αυτά τα έβαζαν μέσα στο νερό και, αφού μαλάκωναν, τα έβγαζαν και στα στέγνωναν. Επειτα έκοβαν λιγάκι τις δύο γωνίες της μικρής πλευράς και κατόπιν διπλώναν και τα έβαζαν σχηματίζοντας έτσι το μπροστινό μέρος του τσαρούχιου, που λεγόταν "μυτίν". Το ράφιμο γινόταν από τις τρύπες, που έφτιαχναν μ' ένα μυτερό σιδερένιο όργανο, το μυταστέρ. Το μυτίν κάλυπτε τα δάχτυλα και ένα μέρος του ποδιού. Για την άλλη μικρή πλευρά του δέρματος έφτιαχναν πάλι την ίδια εργασία. Το μέρος αυτό του τσαρούχιου λεγόταν "κότ", και κάλυπτε τη φτέρνα. Γύρω από τις μεγάλες πλευρές άνοιγαν επίσης τρύπες και περνούσαν ένα λεπτό σχοινί (τοαρ' χόσκοινο) που χρησίμευε για κορδόνι. Το δέσιμο του τσαρούχιου γινόταν σταυρωτά στο πίσω μέρος του ποδιού.

28. Τα κουντούρας. Ήταν παπούτσια από μαύρο αδιάβροχο δέρμα και κάλυπταν όλο το πάνω μέρος του ποδιού. Τα χαμηλά κουντούρας έφταναν ως τον αστραγάλο, ενώ τα ψηλά έφταναν σχεδόν στο γόνατο και λεγόταν "καλοσλιά κουντούρας". Από το πάνω μέρος είχαν ανοίγμα και αριστερά και δεξιά τρύπες απ' όπου περνούσαν το κορδόνι. Το δέσιμο γινόταν στο πάνω μέρος του ανοίγματος. Τα κουντούρας κάτω από το τακούνι και στο πέλμα είχαν καρφιά με μεγάλο κεφάλι και πέταλα ("ναλτσάδες").

29. Τα ποτίνα. Ήταν είδος μπότας με ψηλό και χοντρό τακούνι από καλό δέρμα. Τα ποτίνα έφθαναν πάνω από τον αστραγάλο και ήταν ελαστικά. Κάτω από το ανοίγμα είχαν γλώσσα και το δέσιμο γινόταν όπως και στα κουντούρας. Σε ορισμένα αστικά κέντρα ποτίνα φορούσαν και οι γυναίκες.

30. Τα καλόσα. Ήταν φαρδιά παπούτσια ρηχά από σκληρό δέρμα και τα φορούσαν πάνω από τα κουντούρας. Καλόσα φορούσαν και οι γυναίκες.

31. Τα λουστρίνα. Ήταν παπούτσια από δέρμα φαρδιά και χωρίς τακούνι. Τα φορούσαν στα αστικά κέντρα.

32. Τα γεμενία. Ήταν παπούτσια ρηχά χωρίς τακούνι. Είχαν τέτοια κατασκευή που δε ξεχώριζε το αριστερό παπούτσι από το δεξιό. Τα γεμενία εισάγονταν από την Υεμένη (το Γεμέν) της Αραβίας και λέγεται ότι από εκεί πήραν και την ονομασία γεμενία.

33. Τα τζαγγία. Ήταν ένα είδος μπότας από δέρμα μαύρο και έφταναν ως τα γόνατα. Στο πέλμα είχαν καρφιά και στο τακούνι πέταλο (ναλτσάδες).

34. Τα παντόφλας (παντόφλες). Ήταν χαμηλότακουνα και κατασκευασμένα από δέρμα. Οι γυναίκες παντόφλες στο γύρο του ανοίγματος είχαν κέντημα.

Στο επόμενο φύλλο γυναικεία ενδυμασία και υπόδηση